

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет

Факультет екологічної безпеки, інженерії та технологій

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОЇ ТА ПРОМИСЛОВОЇ БЕЗПЕКИ

Методичні рекомендації з самостійної роботи студентів

З опанування навчального матеріалу дисципліни

«Європейська інтеграція екологічних стандартів у цивільній авіації в умовах сталого розвитку»

Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність: 263 «Цивільна безпека»

Освітньо-професійна програма: «Техногенна та промислова безпека в транспортній галузі»

Укладач: доцент

Синило К.В.

Вступ

Під час самостійної підготовки до практичних занять студент повинен засвоїти попередній лекційний матеріал (конспект лекцій) з урахуванням методичних рекомендацій викладача.

Самостійна робота над навчальною дисципліною включає:

- визначення тенденції розвитку європейської інтеграції в цілому;
- аналіз тенденцій трансформації політичної системи ЄС;
- аналіз договорів Європейського Союзу, принципи формування, структуру та повноваження його інститутів;
- оцінка процесів поглиблення європейської інтеграції, розширення Європейського Союзу;
- визначення особливостей функціонування основних інституцій ЄС;
- аналіз передумов, факторів і тенденцій розширення Європейського Союзу;
- визначення наслідків європейського інтеграційного вектору України;
- осмислення процесів, перспектив та наслідків сучасних інтеграційних процесів і місця в них України;
- аналіз процесу євроатлантичного співробітництва та його наслідків для України.

Вивчивши запропоновані етапи вивчення дисциплін етапи вивчення дисциплін студент може приступити до МКР, попередньо опрацювавши питання, видані для підготовки. Сума підсумкових модульних рейтингових оцінок у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінку національною шкалою. Сума підсумкової семестрової модульної та залікової рейтингових оцінок у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Самостійна та індивідуальна робота студентів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, методичними рекомендаціями (вказівками), практикумами, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, електронно-обчислювальною технікою, науковою літературою та періодичними виданнями.

Лекція № 1. Процес європейської інтеграції та його витoki.

Європа, як історична, культурна та соціальна спільність. Ідейне обґрунтування європейської єдності.

Передумови євроінтеграції, базові правові основи, етапи євроінтеграції, принципи європейської інтеграції, мета європейської інтеграції. Умови інтеграції України.

Суть, форми і стадії економічної інтеграції. Історія створення Європейського Союзу. Основні етапи, які пройшов Європейський Союз (ЄС) у своєму розвитку з часу його заснування: зона вільної торгівлі, митний союз, європейський внутрішній ринок, європейський валютний союз.

Огляд періодичної літератури за темами:

- «Виникнення і розвиток ідеї європейської інтеграції з кінця ХІХ ст. до середини ХХ ст.».
- «Етапи розширення та сучасний склад ЄС».
- «Зміни змісту трьох «колон» відповідно до Маастрихтського та Амстердамського договору».
- «Цілі Договору про заснування Європейського Співтовариства та існуючі суперечності між окремими цілями договору».
- «Ефективність створення внутрішнього ринку».
- «Зміст «Білої книги» Європейської Комісії».

Питання для самоконтролю:

1. Які основні етапи розвитку економічної інтеграції?
2. Де, коли і з якою метою були підписані Маастрихтський та Амстердамський договір?
3. Визначте етапи формування Європейського Союзу.
4. Які умови та цілі існували на початку процесу європейської інтеграції?
5. Чи зберігають зараз свою актуальність чинники, які впливали на розгортання процесу європейської інтеграції відразу після закінчення ІІ Світової війни?
6. Скільки країн і які є членами Європейського Союзу?
7. Що мається на увазі під поняттям «Європейський Союз»?
8. Назвіть суттєві елементи та положення Договору про ЄС.
9. Які види повноважень Європейського Співтовариства?
10. Які зовнішні атрибути має Європейський Союз ?
11. Скільки країн і які є членами європейського валютного союзу?
12. Яка відмінність між Європейським Економічним Співтовариством та Європейським Союзом ?
13. Назвіть основні етапи створення європейського валютного союзу.

Тема 1.2. Органи та інститути ЄС.

Типи правових актів ЄС. Структура та роль інституцій і органів Європейського Союзу.

Органи ЄС: Європейський Парламент, Рада ЄС (Рада Міністрів ЄС), Європейська Комісія, Європейський Суд, Європейська Рахункова палата.

Взаємодія інститутів ЄС на основі формування й застосування європейського права. Процес ухвалення рішень у Європейському Союзі. Роль інституцій в ухваленні рішень Спільноти та формуванні певної спільної політики. Процедура спільного прийняття рішень. Принцип субсидарності.

Способи та принципи формування бюджету ЄС, статті доходів і видатків бюджету ЄС та їх структурне співвідношення.

Огляд періодичної літератури за темами:

- «Заснування та діяльність Європейського центрального банку».
- «Зміст діяльності окремих органів та інститутів Співтовариства».
- «Відмінність органів ЄС від національних урядових органів країн-членів»
- «Механізми та процедура ухвалення рішень у Європейському союзі»
- «Аналоги органів та інститутів Співтовариства в структурі національного уряду.
- «Динаміка витрат за статтями бюджету ЄС за останні п'ять років».
- «Комітетська процедура щодо схвалення Європейською комісією виконавчих актів»

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні інституції Європейського Союзу.
2. Визначить компетенції основних інституцій ЄС.
3. Вкажіть джерела формування бюджету ЄС.
4. Поясніть роль Європейської Комісії в процесі ухвалення рішень Спільноти.
5. Які функції виконує Європейський Парламент?
6. Які функції виконує Європейська Комісія?
7. Охарактеризуйте діяльність Ради міністрів ЄС.
8. Яким чином формується Європейський Парламент?
9. Назвіть повноваження та права Європарламенту.
10. Чим відрізняються механізми роботи Європейського та будь-якого національного парламентів?
11. Чим відрізняється робота Ради Міністрів ЄС від роботи аналогічного органу будь-якої держави ?
12. Який склад має Європейський суд?
13. В чому полягає його організація та порядок діяльності?
14. Які функції покладені на Європейську раду?

Лекція №3 Політика європейського союзу в різних секторах економіки.

Промислова та підприємницька політики. Політика щодо досліджень і технологій. Інноваційна політика ЄС. Енергетична політика. Транспортна політика. Сільськогосподарська політика.

Процес формування спільної енергетичної політики ЄС. Основні завдання у сфері енергетичної політики на найближчу перспективу були викладені у Білій книзі ЄС (1995 р.), де йшлося про створення внутрішнього енергоринку, забезпечення енергопостачання, розв'язання питань *екологічних наслідків* енергетики тощо.

Договір про Європейську економічну спільноту заснував спільну політику щодо внутрішнього транспорту, а саме щодо автомобільного, залізничного та внутрішнього водного транспорту Поряд з консолідацією внутрішнього ринку транспортних послуг, Амстердамський договір встановлює дві нові цілі для спільної транспортної політики: *безпека транспорту та охорона довкілля*.

Запровадження спільної сільськогосподарської політики (ССП) стало зразком успішної реалізації багатонаціонального інтеграційного процесу ЄС.

Питання для самоконтролю:

1. Як спільна промислова політика взаємодіє з іншими спільними політиками ЄС?
2. Чи вплинув спільний ринок Спільноти на реструктуризацію та конкурентність європейської промисловості?
3. Яким чином ЄС допомагає малим і середнім підприємствам пристосуватися до умов єдиного ринку?
4. Окресліть основні завдання енергетичної політики ?
5. Як досягається енергетична безпека країн-членів ЄС?'
6. Назвіть основні види науково-дослідної діяльності Спільноти.
7. Чи є взаємозв'язок між єдиним ринком товарів і єдиним ринком транспортних послуг ЄС?
8. Дайте характеристику механізму управління спільною сільськогосподарською політикою ЄС.
9. Чи доцільно ЄС спиратися на світові ринки сільськогосподарських товарів, як він це робить щодо постачання енергоносіїв?

Лекція №4. Політика європейського союзу щодо своїх громадян.

Права громадян та їх захист. Аналіз прав громадян країн, які є членами Європейського Союзу. Інститут громадянства Європейського Союзу. Хартія про основні права громадян ЄС. Право громадян Європейського Союзу вільно подорожувати в межах Спільноти.

Порядок формування спільної політики ЄС стосовно захисту прав споживачів товарів і послуг. Програма з інформування споживачів ЄС.

Маркування продукції, як одним із важливих методів досягнення більшої споживчої прозорості й забезпечення врівноваженої роботи на внутрішньому ринку ЄС.

Огляд періодичної літератури за темами:

- «Розширення прав жінок – важливий пріоритет політики ЄС»
- «Проблеми, що є наслідком реалізації концепції створення спільного внутрішнього ринку».
- «Недоліки та переваги запровадження спільного внутрішнього ринку для: населення; підприємств / бізнесу; економіки в цілому; органів влади / органів управління».
- «Основні етапи розвитку спільної політики ЄС із захисту прав споживачів».
- «Сприяння мобільності та управління міграцією»

Питання для самоконтролю:

1. Які переваги та недоліки має європейська інтеграція для громадян країн-членів ЄС?
2. Чи створюють спільні політики держав Спільноти права для своїх громадян та чи передбачають їх захист при цьому?
3. Як можуть громадяни ЄС захищати свої права?
4. Чи існує в умовах спільного ринку потреба в захисті прав споживачів?
5. Окресліть відповідні обов'язки країн та інституцій Спільноти при виникненні загроз здоров'ю громадян.
6. Як відбувається інформування споживачів?
7. Дайте характеристику охорони здоров'я та фізичної безпеки громадян ЄС.
8. Як здійснюється захист економічних та правових інтересів громадян Спільноти?

Лекція №5. Угода про асоціацію України - ЄС.

Політика ЄС щодо України: ініціативи ЄС щодо України: Східне партнерство, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС, Міжпарламентський діалог Україна — ЄС, Торговельно-економічне співробітництво, Співробітництво між Україною та ЄС в енергетичній сфері.

Хронологія подій, механізми та процедури закладені в Угоді. Сторони Угоди, що забезпечують виконання взятих зобов'язань та реформ для наближення України до європейських стандартів. Аналіз моделей централізації.

Зміст Угоди. Галузеве співробітництво. Інституційні, загальні й прикінцеві положення Угоди. Набуття чинності Угоди про асоціацію . Порядок реалізації Угоди . Переваги й ризики впровадження положень Угоди. Наслідки реалізації положень Угоди для міжнародного становища України та взаємовідносин з державами-сусідами.

Питання для самоконтролю:

1. В чому сенс політики Східного партнерства для України?
2. В чому конкретно виражається допомога Україні із боку Європейського Союзу?
3. Яке значення для України становить Угода про Асоціацію із ЄС?
4. Коли і ким була підписана Угода про асоціацію між Україною та ЄС?
5. Опишіть загальну структуру Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
6. Чим вигідна для України Зона вільної торгівлі?
7. Який прикінцевий механізм можливого вступу України до ЄС?

Лекція №6. Основні здобутки імплементації Угоди в сфері транспорту

Аналіз поточного прогресу в імплементації транспортних зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Національна транспортна стратегія України. Основні здобутки імплементації угоди в сфері транспорту. Переваги та ризики від імплементації транспортної складової Угоди для різних зацікавлених сторін.

Стан підписання та імплементації угоди про Спільний Авіаційний Простір (САП), підходи, що застосовуються до імплементації директив (Ст.137, 138 Угоди). Авіаційна транспортна стратегія України на період до 2030 року.

Екологічний вимір транспортної політики.

Інноваційний компонент розвитку транспорту:

Імплементація транспортної складової Угоди позитивно корелює з наявними можливостями для України щодо участі у програмі Горизонт 2020. У цій програмі серед пріоритетів є пріоритет SC4 "*Smart, green and integrated transport*", який передбачає фінансування досліджень та інновацій для досягнення прогресу у таких сферах, як:

1. Ресурсно-ефективний транспорт з врахуванням потреб збереження довкілля;
2. Краща мобільність, менше заторів, більше захисту та безпеки;
3. Досягнення світового лідерства в європейській транспортній галузі;
4. Дослідження соціо-економічних питань та поведінки учасників руху, а також заходи щодо розроблення майбутніх політик у сфері транспорту.

Питання для самоконтролю:

Основні виклики імплементації транспортної складової Угоди про асоціацію?

Основні здобутки та прогалини щодо імплементації Угоди в сфері авіаційного транспорту?

Основні здобутки та прогалини щодо імплементації Угоди в сфері залізничного транспорту?

Основні здобутки та прогалини щодо імплементації Угоди в сфері автомобільного транспорту?

Лекція № 7. Основні напрями впровадження екологічних положень в Угоді про асоціацію України-ЄС.

Співробітництво у сфері довкілля. Поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони довкілля. Співробітництво у сфері цивільного захисту. Співробітництво для розвитку всеосяжної стратегії у сфері довкілля. Розвиток галузевих стратегій щодо покращення якості повітря, води та управління водними ресурсами, включно з морським середовищем.

Паризька Угода. Організаційна Конвенція. Напрямки діяльності у сфері зміни клімату. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. Шоста програма дій Європейської Спільноти стосовно довкілля

Огляд періодичної літератури за темами:

- Аналіз імплементації Глави 6 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
- Можливі напрями розвитку екологічної політики ЄС (транскордонне забруднення навколишнього середовища, виникнення торгових перешкод, пов'язаних із запровадженням екологічних стандартів) з урахуванням мети Європейського Співтовариства – створення спільного ринку.
- Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля

Питання для самоконтролю:

Основні виклики імплементації екологічної складової Угоди про асоціацію?

Основні кроки щодо імплементації Директиви 2008/98/ЄС, Директиви 1999/31/ЄС, Директиви 2006/21/ЄС у секторі «Управління відходами та ресурсами»?

Основні кроки щодо імплементації: Директиви 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи; Директиви 2004/107/ЄС про миш'як, кадмій, ртуть, нікель та поліциклічні ароматичні вуглеводні у атмосферному повітрі; Директива 98/70/ЄС про якість бензину та дизельного палива; Директива 1999/32/ЄС у секторі «Якість атмосферного повітря»?

Основні кроки щодо імплементації Директиви 2000/60/ЄС, Директиви 2009/31/ЄС; Директива 2007/60/ЄС, Директива 2008/56/ЄС, Директива 91/271/ЄС у секторі «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище»?

Тема 1.8. Основні здобутки імплементації Угоди в сфері довкілля

Співробітництво у сфері довкілля. Поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони довкілля. Закон України про «Стратегічну екологічну оцінку». Закон України про «Оцінку впливу на довкілля». Мета, основні етапи проведення ОВД в Україні. Роль громадськості в процедурі ОВД. Виконання оцінки впливу на довкілля у проектах реконструкції аеропортів на етапі проектних робіт

Огляд міжнародних зобов'язань України в сфері оцінки:

- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргуська конвенція) ратифікована Законом України № 832-XIV від 06.07.1999
- Конвенція про оцінку впливу на довкілля у транскордонному контексті (Конвенція Еспо) ратифікована Законом України № 534-XIV від 19.03.1999
- Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Протокол про СЕО) ратифікований Законом України № 562-VIII від 01.07.2015
- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Угода про асоціацію) ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014
- Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства ратифікований Законом України № 2787-VI від 15.12.2010

Питання для самоконтролю:

1. Які документи державного планування підлягають СЕО?
2. Чи потрібно проводити ОВД для планованої діяльності чи об'єкту, якщо їх реалізація була передбачена документом державного планування, щодо якого проводилась СЕО?
3. Хто в рамках процедури СЕО є відповідальним за розроблення Звіту про стратегічну екологічну оцінку?
4. Чи підлягає СЕО містобудівна документація?
5. Чи повинні зауваження і пропозиції громадськості бути обґрунтованими в межах нормативно-правових актів?

Базова література

1. Буряк П.Ю., Гупало О.Г. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навчальний посібник. – 2-е видання, доповнене. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 352 с.
2. Європейський Союз: політика, економіка, право. Навч. посібн. / За ред. д-ра іст. наук Н.В. Антонюк, канд. юрид. наук М.М. Микієвича. — Львів, 2005. — 532 с.
3. Задорожний Г.В. Європейська інтеграційна політика: конспект лекцій / Г.В. Задорожний, В.О. Козуб. – Х.: ХДУХТ, 2010. – 161 с. 4. Ніколас Мусис. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Пер. з англ. — К.: «К.І. С», 2008. — 466 с.

Допоміжна література

4. Азбука європейської інтеграції. Навчально-методичний посібник / І. Яковук, Л. Трагнюк, В. Медляєв. – Харків: «Апекс+», 2006. – 168 с.
5. Збірка документів Ради Європи, ратифікованих Україною. – Бюро інформації Ради Європи в Україні. – К., «Фенікс», 2006. – 496 с.
6. Політика європейської інтеграції: Навч. посіб. / Під ред. Воронкової В.Г. – К.: Професіонал, 2007.
7. Гречаний С. Україна та Європейська інтеграція, «Євроклуб». – Львів, 2002. – 48 с.
8. Губський Б. В. Євроатлантична інтеграція України. – К.: Логос, 2003. – 328 с.
9. Європейська інтеграція та Україна: Навч. посібн. / Керівник проекту д-р Герд Шиманський-Гайєр. – К.: 2002. – 480 с.
10. Європейський Союз. Консолідовані договори. – К.: 1999.
11. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення: Навч. посіб. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001.
12. Кубів О., Трохимчук С. Європейський Союз як феномен міждержавної економічної і політичної інтеграції. – Львів, 2000.
13. Передрій О.С. Міжнародні економічні відносини: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 274 с.
14. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. — 204 с.
15. Романо Проді. Задум об'єднаної Європи / Пер. з італ. – К.: «К.І.С.», 2002. – 140 с.
16. Стратегія розвитку України: теорія і практика. - К.: НІСД, 2002. – 265 с.
17. Артёмов І. В. Проблеми і перспективи входження України в
18. Європейський Союз [Електронний ресурс] : навчальний посібник / І. В. Артёмов. — Ужгород : Ліра, 2007. — 384 с. — Режим доступу: <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3707>.
19. Асоціація чи асоційоване членство? Моделі співпраці з Європейським Союзом [Електронний ресурс] // Європейський простір : портал проєвропейського громадянського суспільства України. — Режим доступу : <http://eu.prostir.ua/library/10705>.

20. Брошура про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://readymag.com/kis/eu-ukraine-fta>.
21. Відносини Україна – ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eurelations>.

Інформаційні ресурси в інтернеті

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19/page>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF/para79#n79>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2017-%D0%BF>